

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська мова
10 клас

I. Творча майстерня

За різними даними, із початку повномасштабного російського вторгнення за кордоном перебувають від п'яти до восьми мільйонів біженців з України. Багато наших співвітчизників повернулися додому, попри те що війна триває.

Поміркуйте над словами Павла Загребельного: *«На чужині людина живе лише частиною душі. Є мова буденного спілкування, яку досить просто вивчити, але є ще мова роздумів, і мова снів, і мова спогадів, усе це дається від народження з таємничих глибин материнського лона, а тому ніякі переселенці, емігранти, перебіжчики й перекинчики ніколи не зможуть досягнути повноти життя в чужій землі і так і вмруть там людьми ніякими, бо національна душа може бути тільки в національному тілі»* (Павло Загребельний).

Напишіть твір-роздум (орієнтовний обсяг: 3–3,5 ст.), обравши для назви фрагмент із вислову. Використайте у творі та підкресліть, позначивши на полях відповідною цифрою, такі конструкції: 1) відокремлені означення (не менше ніж 2); 2) порівняльні звороти (не менше ніж 2); 3) складнопідрядні речення з підрядним допustовим та наслідковим (по одному реченню).

(15 балів)

II. Синтаксичний ринг

Виконайте повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, побудуйте структурну схему, дайте загальну характеристику всій конструкції і компонентам як простим реченням), надпишіть частини мови.

Мине час, і німецькі історики досліджуватимуть дні війни, писатимуть, що раптові дощі завадили їхнім танкам взяти Умань, а ми з вами знатимемо, що не про дощі то йтиметься, що буде сказано про тебе, піхото, про вас, кадровики, що насмерть стояли на кривавих своїх рубежах (О. Гончар).

(10 балів)

III. Лінгвістичний бліц

З'ясуйте питання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловленнях.

1. Поясніть відмінність у написанні префіксів у словах *престарий, пристаркуватий, пристарілий, престарілий*.

2. Поясніть наявність / відсутність подвоєння в словах *гостинний, гостиний; журавлиний і журавлинний*. Складіть із ними словосполучення чи речення.

3. Поставте в орудному відмінку подані словосполучення: *білолиця молодиця, блискуча чаша, довговія Олеся, гаряча каша, довгошия тварина*. Поясніть написання відмінкових закінчень.

4. Чому в поданих парах дієслів різні закінчення: *гуркотиш – гуркочеш, хропиш – хропеш?*

5. Поставте наголос у словах: *мережа, гуртожиток, зарбіток, текстовий, фаховий*.

(5 балів)

IV. Ерудит

Мовний омбудсмен Тарас Кремень у дописі «Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни» зауважує, що українцям *«випало не тільки вплинути на хід новітньої історії сучасного світу, але й збагатити українську мову – духовну скарбничку нації – військовою субстандартною лексикою. <...> воєнні неологізми свідчать як про багатство української мови, так й інтелектуальну дотепність нашого народу, вміння тримати стрій, настрої, дух і волю. А ще – про здатність гостро бачити деталі, справно оцінювати ситуації, характеризувати вчинки людей. Кожне новонароджене слово віддзеркалює звичаю, смак перемоги в битвах, гумор та іронію дотепних і відважних сучасників з надзвичайною волею до перемоги»*.

Укладіть словничок із 10-ти неологізмів воєнного часу, коротко поясніть їхнє значення.

(5 балів)

V. Тестові завдання

1. Прочитайте текст і виконайте завдання 1-4 до нього:

1. Через *пів століття* в ролі нашого новітнього ... історія побачила Івана Мазепу, який прагнув вивести українське суспільство з-під влади російського царя до самостійного життя. 2. І хоч деспотичним самодержавством тавровано було його й проклято в московських церквах, а *прихильників* і послідовників жорстоко переслідувано, мазепинство виявилось *незнищеним*, що засвідчив своїм могутнім голосом Іван Котляревський. 3. Із тієї високої гори над Ворсклою, де він народився в Полтаві, на весь світ у новій літературі залунала українська мова врочисто й гідно, заявляючи про нашу *невмирущість*. 4. Значення Івана Котляревського не тільки для українства, а й усієї світової спільноти найбільш яскравіше висловив Тарас Шевченко:

*«Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце в небі сяє,
Тебе не забудуть!»* (В. Сергійчук).

1. Орфографічну помилку допущено в слові:

- А пів століття;
- Б прихильників;
- В незнищеним;
- Г невмирущість.

3. Граматичну помилку допущено в реченні:

- А першому;
- Б другому;
- В третьому;
- Г четвертому.

<p>2. Замість пропуску в першому реченні має бути слово А Прометея; Б Мойсея; В Ахіллеса; Г Геракла.</p>	<p>4. Пунктуаційну помилку допущено в реченні: А першому; Б другому; В третьому; Г четвертому.</p>
---	---

Завдання 2 – 3 стосуються речень, у яких зроблено пропуски. Оберіть правильні варіанти послідовного заповнення пропусків для кожного речення.

2. *Іван Франко _____, а Борис Грінченко – _____.*

- А** користувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцятьома чотирма;
- Б** послуговувався, дев'яноста дев'ятьома псевдонімами, тридцятьома чотирма;
- В** послуговувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцятьма чотирма;
- Г** користувався, дев'яноста дев'ятьма псевдонімами, тридцяти чотирма.

3. *Укрпошта анонсувала _____ нової серії марок, що вийдуть накладом _____ у _____.*

- А** продаж, п'яти мільйони, примірники, двох номіналах;
- Б** продажу, п'яти мільйонів, примірників, двом номіналам;
- В** продажу, п'ять мільйонів, примірника, два номінали;
- Г** продаж, п'ять мільйонів, примірників, двох номіналах;
- Д** продаж, п'ять мільйон примірників, двох номіналів.

4. Установіть відповідність між фразеологізмами та їхніми значеннями

Значення фразеологізму	Фразеологічна одиниця
1. Ловити ротом мух	А Дрімати
2. Ловити спотикачів	Б Бути неухважним
3. Ловити кожне слово	В Часто перечіпатися
4. Ловити окунів	Г Уважно слухати
	Д Марно витратити час, байдикувати

(10 балів)

VI. Лабораторія редактора

Поставте іменники у відповідній відмінковій формі, дотримуючись норм іменникового керування.

Рецензія (книга), відгук (наукова робота), враження (фільм), враження (новий учитель), командувач (військо), ліки (грип), пам'ятник (Шевченко), могила (Симоненко), характеристика (учень), запобігання (помилки).

(5 балів)

Усього: 50 балів